

(0243)

MINISTERIO
DE CULTURA

LA RENAISSANCE

MINISTERIO
DE CULTURA

(0243)

LA RENAIXENSA

REVISTA CATALANA

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Carrer de la Portaterrissa, 18, baixos.

BARCELONA.

Leone Serra dib.

GOMEZ 50

MINISTERIO
DE CULTURA

TAULA

	<u>Pág.</u>		<u>Pág.</u>
A.		CERTAMEN	
Bibliografia..	529	literari-artístich en honor del insigne poeta Dr. Francesch Vicens García Rec- tor de Vallfogona en lo 256 aniversari de sa mort.	104
AGUILÓ Y FUSTER, MARIAN.		CLASCAR, HERMENEGILDO.	
¡Oh Mort!.	429	L'ayguat..	433
ALSINA Y CLOS, SIMON.		CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA.	
Ball d' any.	408	Cartell.	564
ANÓNIM.		COROLEU, JOSEPH.	
La mort de Pompeyo.	515	Dels contractes de enfiteusis y á rabassa morta segons l'antiga y la moderna lle- gislatió.	161, 209, 257
ARABÍA Y SOLANAS, RAMON.		CUADRAS Y FELIU, M.	
Los Clubs Alpíns y las As- sociacions d' excursions. 15, 64 144		La Poesía.	560
BALAGUER Y MERINO, A.		FARNÉS, SEBASTIÁ.	
Bibliografia.	95, 197	Gelosía.	196
BARALLAT Y FALGUERA, C.		FERRER Y BIGNÉ, RAFEL.	
Traducció catalana de la Tra- gedia «Esther» de Racine. 119		Lo Rat-penat..	84
La «Roussillounnaise».	240	FITA, FIDEL.	
L'aplech de Font-Romeu.	314	Lápidas romanas novament descobertas en la muralla antigua de Barcelona.	113
BASSEGODA, R. E.			
Al Amor..	483		
CALVET, DAMAS.			
A Esmeraldina Cervantes.	297		
Cansó árabe.	432		

La Renaixensa

	Pág.		Pág.
FITER É INGLÉS, JOSEPH.		MASSÓ, ANTON.	
Biografia de D. Joaquim Galtell y Folch.	393, 461, 496	L' enveja.. . . .	285
		Una excursió al Montseny..	350
FRANQUESA Y GOMIS, JOSEPH.		MONCERDÁ DE MACIÁ, DOLORS.	
Lo Rey á l' espasa.. . . .	36	Recort á la memoria de ma bona amiga la gentil y virtuosa senyora Na Maria Caballé de Torres.. .	244
G.		Discurs llegit al presidir la repartició de premis del Certámen de la Verge de la Mercé, convocat per lo Col·legi Mercantil en lo present any.	305
Teatros.	485	NAVARRO, FELIP BENICI.	
GALLARD, ARTUR.		Lo llibre dels Jochs Florals de Barcelona en l' any XXI de llur restauració.	
Sempreviva.. . . .	380	469, 508	
GENÍS Y AGUILAR, MARTÍ.		OLLER, NARCÍS.	
Recorts d' una nit.. . . .	123	L' ideal d' un romántich.	226
GRAS, FRANCISCO.		Una juguesca.	452
Desde la Mola.	521	PASCUAL Y GENÍS, CRISTÓFOL.	
GUIMERÁ, ANGEL.		Lo crit de Deu.. . . .	
Lo que diu l' arpa.. . . .	298	81	
LABAILA, JASCINTO.		PAU, FRANCISCO MANEL.	
A les belles arts.	88	Sobre 'l matrimoni.	
LLORENTE, TEODOR.		371	
A la Reyna de la festa. . . .	78	PETIT, IGNASI.	
Discurs llegit en la Societat valenciana «Lo Rat-Penat» al inaugurar los treballs del present any.. . . .	489	Cansó á Olalla.	
MARTÍ Y FOLGUERA, JOSEPH.		39	
La lley.	156	PIROZZINI, CARLES.	
MASFERRER, FRANCESCH.		Breus consideracions sobre lo renaixement de las belles arts catalanas.	
Bibliografia.. . . .	200	177	
MASFERRER ARQUIMBAU, J.		Los pescadors.	247
Bibliografia.. . . .	41	PONS Y MASSAVEU, J.	
MASRIERA Y COLOMER, ARTUR.		La barra.. . . . , ...	
Lo cant del catalá.. . . .	245	272	
		PUIGGARÍ, JOSEPH.	
		Bibliografia..	
		385	

Taula

	Pág.		Pág.
		SERRA Y CAMPDELACREU, J.	
PUIGGARÍ, J. Y SORIANO, RAMON.		En lo prat de la riera.	193
Sobre l' enderroch de Sant Pau del Camp.	29	En la mort del jove é inspirat poeta Joseph Camp-Sangles.	377
REMITIT.		La sort de l' eura.	559
De la Junta Directiva de la «Associació catalanista d' excursions científicas.	252	SOLER, FREDERICH.	
RIBOT Y SERRA, MANEL.		L' ànima de N' Alvarez.. . . .	32
En la mort de la meva avia. Mestre Jan.	251 330	TOBELLA Y ARGILA, F. X.	
RIERA Y BÉRTRAN, J.		La hisenda dels catalans.	537
A l' art musical.. . . .	327	TORRES Y REYATÓ, JASCINTO.	
A la Fransa compadida dels pobles espanyols inundats	481	La cansó del forjador.	556
ROCA, J. NARCÍS.		TORROMÉ, RAFEL.	
Un antiquíssim títol de llibertat.	187	Al immortal Ribera.	92
Wifredo lo Pilós.	419	UBACH Y VINYETA, F.	
ROURE, CONRAT.		Lo so del arpa.	295
La cansó dels segadors.	479	VALLS Y VICENS, J. M.	
SALARICH, JOAQUIM.		La Pesquera.	335
Un enterro y funerals.	345	Fraga.. . . .	543
SANPERE Y MIQUEL, S.		VERDÚ, JOSEPH.	
Noticia sobre 'l moviment històric en la Balear menor.	I, 49	La cansó del fonógrafo.	382
Bibliografía.:	337, 524	VILANOVA, EMILI.	
SARDÁ, J.		Un dia trist.	10
Bibliografía.. . . .	98	Un escribent.	318
Lo catalanisme y la literatura catalana.	441	W.	
		Teatros.	531
		X.	
		Bibliografía.. . . .	562

MINISTERIO
DE CULTURA

NOTICIA

SOBRE 'L MOVIMENT HISTORICH EN LA BALEAR MENOR.

MENORCA EN LO SIGLE XIX.

- I.—*En Joan Ramis y Ramis.*
- II.—*En Antoni Ramis y Ramis.*
- III.—*En Rafel Oléo y Quadrado.*

RAN concepte tenia format del merit de nostre patrici—puig patricis son per los catalans los balearichs—En Joan Ramis y Ramis, per la lectura que havia fet de la seva primera part de la *Historia civil y política de Menorca*, y de tal qual altre folleto que m' havia vingut á mans; mes ara que devant meu tinç gran part de quant escrigué tan insigne anticuari é historiador, ma admiració puja mes endalt, y assombrat me quedo al recordar que quant tan alt volaren los restauradors dels estudis històrichs de la patria catalana de primers de nostre sigle, tan per avall anessin en lo temps que seguí y acaba en nostres dias.

Modelo de com s' ha de treballar la historia patria es sens dupte la *Historia civil y política de Menorca*; modelo de memorias y viatjes literaris-historichs, son los treballs de Capmany y Villanova, y fins los *Condes vindicados* d' en Próspero de Bofarull poden incloures en eix grupo de treballs fundamentals de la Historia catalana.

¿ Com donchs explicar que 's torcés de camí quan d' un modo tant esplendorós s' havia obert per los vers autors del renaixement catalá?—¿ Com havent fet treballs tant notables fundamentantlos en l' estudi dels documents de nostres arxius y en las antigüetats y monuments patris, se caygué en l' historia declamatoria y patriótica de la que foren grans atletas en Piferrer, en Pí y Margall, en Tió y en Víctor Balaguer?

Jo entench que tal cambi s' ha de explicar per l' influx de duas corrents diferentas, literaria una, política l' altre.—La corrent literaria ó romántica exigia de tots los literatos, aixís fossen historiadors, lo tribut á la moda, y per aquesta rahó m' esplico que homens com en Piferrer y en Tió qu' estudiaren en nostres arxius se preocupessin mes de la forma retórica de los seus llibres que del seu fondo, mes de las declamacions sentimentals y melodramáticas de lo seu temps favorescudas per las novelas históricas de Walter Scot, que de la veritat histórica tan embrollada avuy per la peresa y desidia dels que s' han trovat en condicions favorables per escriurer la historia patria.—La corrent política es causa de la historia patriótica. Tingas present la forta batalla que las ideas lliberals han tingut que llibrar ab l' antinch ordre d' ideas, y que ab nom de la tradició, ab nom de la historia patria se defen-savan certs sistemas polítichs y socials. Donchs fou una necessitat la de demanar á la historia la ensenyansa lliberal y democrática de nostres temps, fou una necessitat lo de demostrar qu' en nostre pais la llibertat y la democracia es antigua, y l' absolutisme es modern, y baix eix concepte encara no s' ha estimat prou en tota sa importancia lo gran influx de en Víctor Balaguer, qual historia plena

de entussiasme lliberal y catalá ha informat l' espèrit de tot lo jovent literari catalá que avuy com ell portan per lema de batalla «tot per la llibertat y la patria.»—Recordis sino, perque no 's cregui qu' escribim ab mes entussiasme que sanch freda, quinas eran las corrents d' ideas que dominavan en lo renaixement catalá y que tan antipatic lo feu als homens d' ideas lliberals avants de sa transformació, y se veurá clar, com la llum del dia, quina veritat mes gran no es la de posar en lo moment de publicarse l' Historia de Catalunya, de en Víctor Balaguer, lo punt de partida del gran desenrotllament qu' han pres las lletras catalanas en nostres dias.

Donchs no culpem del tot á nostres historiadors de mitjans de nostre sigle, tot lo mes deuriam demanar responsabilitat als que haventse sapigut sustreurer á tals corrents no feren mes pera que nos perdés de vista lo ver camí; mes encara no es temps de censurar l' obra dels homens qu' en millor ó pitjor manera han continuat fins á nosaltres las grans tradicions.—L' exemple y mostra no 's va donchs perdre, y si ve 's va debilitar, al fi encare donava escalfor als qu' avuy han portat á nostre renaixement històrich l' esperit modern.

En Ramis y Ramis te per alguns punts de semblansa ab nostre vicense Ripoll, mes no es pas veritat. Ripoll no feya mes que copiar en sos folletos tal qual document, posarli cap y cua—sistema que s' havia restaurat en nostres dias ab grant descredit del renaixement històrich catalá—y ja havia acabat sa tasca. Los folletos d' en Ramis son ó verdaderas memorias, ó verdaderas monografías; memorias en quant resumeixen y donan compte d' un punt en tots sos accidents y varietats; monografías en quant agotan l' estudi de una materia.

Y es de notar com se prepara en Ramis pera poder escriurer ab fruyt sa *Historia de Menorca*.

Avants en sas memorias històricas estudia y desentraña las cuestiones topográficas, aixís estudia la topografía de l' isla com un naturalista y com un agrimensor,

exemple que després veurem seguit per altre historiador menorquí, y publica estudis importants com la *Specimen animalium, vegetabilium, et mineralium in insula Minorica, etc.*, y un folleto—any 1815—sostenint la doctrina de dit treball y refutant á un crítich la crítica que havia fet del mateix.—Després estudia la topografía local, y si en eix punt sos treballs no son modelos, la culpa la te tan sols l' atrás de son temps en los estudis filològichs y llinguístichs; mes en los estudis *Alquerias ó posesiones de Menorca en el año 1851 y en su situacion de la isla de Menorca, etc.*, se veu un afany de buscar en los noms dels pobles y vilas de Menorca 'l coneixement de las nacions que poblaren y civilisaren l' isla, y aixó es lo que 'l porta á estudiar los apellidos dels vehins de Menorca desde 'l sigle XIII al XVII, treball en que tal vegada fou lo primer entre nosaltres, treball en que fins avuy ningú ha produhit mes qu' ell, encara que per fortuna estigui en porta, per honra de nostre temps y período, un treball fundamental, com fet de ma de mestre, sobre los apellidos catalans.

Estudiá després en Ramis los monuments litològichs y numismátichs y publicá magníficas monografías sobre las *Inscripciones Romanas que existen en Menorca, etc.*, y sobre las *Medallas antiguas y modernas relativas á la Balear Menor*. Estudi 'l primer complert y casi perfecte; lo segon sens mes defecte que 'l que comporta l' estat dels coneixements arqueològichs de son temps.

Empren després l' estudi de las *Antiguedades célticas de la isla de Menorca desde los tiempos mas remotos hasta el siglo IV de Jesucristo*, y per primera vegada los tan ponderats Talayots y Navetas de las Balears son estudiats á fondo, procurant indagar y coneixer lo poble constructor de monuments tan extraordinaris.

Mitgentsant tal preparació, ¿com no havia de sortir son *Historia de Menorca* com una obra casi perfecta, perfecta per son temps?—Mes no 's cregui que los treballs citats fossin los únichs preparatoris, res d' aixó, molts y molts

altres ne publicá en vida, altres s' han publicat en mort, y encare esperan veurer la llum pública 35 tomos de manuscrits que crech posseheix son successor, en fòlio ab lo títol de *Varias piezas relativas á la topografía de Menorca*.

Entre sas obras poéticas figura una que te per nosaltres un interès escepcional, tal es l' *Alonsiada ó conquista de Menorca por el Rey Don Alfonso III en 1287*.—*Poema en tres cantos é ilustrado con notas*.—*Mahon 1818*.— Ab tal poema no pot pretendre Ramis entrar en lo Parnaso á pesar de las recomanacions dels seus mestres de retòrica qu' estavan embobats ab son talent poétich, tal volta en sa juventut quant sa imaginació no estava carregada ab lo pes dels treballs científichs y crítichs volava mes alt, mes per sas notas críticas é històricas mereix lo dit poema que segueix fidelment la narració històrica,—esceptuant lo cant II que 's lo mes desgraciat per ser lo mes poétich, la mort de Zayda,—un lloch en aquest lleuger estudi del moviment històrich de Menorca. Empero, com no es possible qu' un home de geni y de talent no ho demostrí en qualsevol género que toqui, en lo dit poema, lo fragment del primer cant ahont descriu la tempestat que desbarata l' escuadra de Alfons III, te á mon entendre verdader merit poétich. Aquest fragment reproduhim á continuació, mes no copiantlo del original castellá en que lo escrigué Ramis, sino d' una traducció catalana per molts desconeguda, qu'en lo mateix temps de sa publicació ne feu en un folleto en vuyté,—*Mahó 1818*, en Vicens Albertí y Vidal, no sols perque fins nos sembla que hi guanya ab esser en catalá, sino per l' idea del traductor al traduhirlo, y que tan lo recomana als catalanistas.

Albertí diu en l' introducció que son «ardent y antich» desitx de veurer alguna producció en nostre demassiat «olvidat vulgar»—l' impulsa á fer la traducció, encare que son «Trevall será quissá ridiculísat per alguns qui,» sens rahó, y pot ser sens coneixement del seu propi

»idioma lo desprecian.»— Aquí donchs tenim un precursor de en Aribau y del Gayter del Llobregat.

Diu tal fragment copiat al peu de la lletra de las planas 15, 16 y 17, recomenant als intel·ligents qu' es fixin en l' acentuació;

«Parteix Alonso luego ab sos companys d' honor
 »Plens de coratje y briu, d' ánimo y de valor,
 »S' acosta al cap de Artuig ja la brillant armada,
 »Y al desembarch la gent está ja preparada,
 »Quant per un nort furiós en un moment alsat
 »S' altera tot el mar, y es posa alborotat.
 »Sur repentinement del seu abisme horrible
 »Un mónstruo horrorós, venjatiu y terrible,
 »El seu cap té rodat d' espantosas serpents,
 »Tot furiós, é irritat, terror de los vivents;
 »Pálida te la cara, en extrem flaca y trista,
 »Sa boca disforme es, molt horrenda sa vista;
 »Sa llengua viperina, asquerosa, ab verí,
 »Insultant tot lo humá, é igualment lo diví
 »Son cor, que es un viu foch, contrari á tot be,
 »Impedirlo procura ab una forsa extrema;
 »L' *enveja* s' anomena, y aquest mal esperit
 »En tot temps á los bons ha forment perseguit.
 »Los seus ulls irritats per sa rabia maligna,
 »Que te en si concentrada el seu pit molt indigne,
 »Alegres no estarán, no, jamay, sino quant
 »Tot vegian somergit, causant horror y espant.
 »Ella conmov el mar, l' altera, lo perturba,
 »Y el seno cristallí ab altas onas turba;
 »Ella aviva los vents, procurant, sens cessar,
 »D' Alonso el gran comboy destruir prest y negar.
 »Segueix la tempestat, los llamps no donan pausa
 »El horizont obscur un trist aspecte causa;
 »Montanyas alsa el mar, ya cada hora y moment
 »S' observa del abisme el perill eminent.
 »Pero Deu qui lo veu, no permet á la Fúria
 »Cumplir son cruel desitx, per mes que lo precuria,
 »Sols vol provar los séus, mes no perdrels en vá
 »Y aixís en la eternitat ho té disposat sa má.
 »Un pert ja el seu timó, altre sens velas resta,
 »Altre 'ls abres y rems; y en angustia com ésta,
 »Qui á *Porto-Petro* vá, qui á Cabrera es entrat,
 »Qui á distints rumbos prent per poder ser salvat,
 »Alonso sols ab déu de las naus que tenia,
 »Per fí arriba á Mahó ab briu y valentía,
 »Y en una petita Isla en aquest famós port
 »De las altras espera el arribo, ó raport;

- »L' enveja lo separa, y mudant de projecte,
- »Salta ab pressa en Menorca, y pren un nou aspecte;
- »A los moros s' uneix, infundint en son pit
- »Son fanatisme, astucia y valor atreuit.»

Pagat lo tribut á sas pretencions de poeta, y consignat un recort á En Vicens Alberti qui desitjava en 1819 lo conreu de la llengua catalana direm algo de son *Historia de Menorca*.

En lo prólech qu' arriba fins á la plana 13 exposa l' autor la marxa y economía de son trevall fent constar qu' avans d' éll l' únich historiador de Menorca havia sigut En Joan Armstrong—1740—. Parla de las parts en que 's dividirá son trevall, propositantse acabar sa historia en l' any 1756 que fou l' any de l'entrada dels francesos, y encarrega qu' avans de llegir son llibre 's llegeixi primer sas *Antigüedades célticas y como en efecto son, y deben servir para introduccion á la lectura de mi obra*, nosaltres fent lo qu' éll recomana parlarem aquí d' aquest llibre.

Sas *Antigüetats célticas* es lo qu' en podríam dir un llibre d' *Orígens*. Lo poblema que 's proposa resoldre son autor es 'l de coneixer quin poble ó rassa fou lo que construhí sos famosos monuments magalítichs, que per éll naturalment nos poden atribuhir á cap poble històrich. En aquest llibre com se compren sos errors son fills del seu temps. Los estudis arqueològichs-històrichs, y los filològichs estavan tan atrassats á primer de sigle que miracle hauría sigut si Ramis s' hagués adelantat á son temps, més dintre son temps lo dit llibre no te que corretgir, donchs passem per lo que diu dels Celtas y per lo que no vol crehurer del reynat de Bocchoris, y no 'ns riguem del destino que dona á tots y á cada un dels monuments dits céltichs, y aplaudím sa exacta y minuciosa descripció, y sa erudició en explicar lo poble constructor y la civilisació qu' implican.

Tornant ara á sa *Historia de Menorca*, en lo llibre 1.er torna á tractar los orígens històrichs de dita illa ab gran erudició y posant á contribució á tots los autors

antichs, deixa lo punt tan acabat que res may més se podria dir de nou si no fos per lo sistemátich de son trevall, y per la manía celtista de son temps. Complert es també l'estudi que fa dels varis noms ab qu' han sigut conegudas las illas Balears—*Seccion II, p. 33* y següents: á las demás seccions de dit llibre fins á la X qu' es l'última pl. 156 á 161 sols detalls se poden afegir á quant diu respecte á trajos, usos, costums, govern, y religió dels menorquins puig posa á contradicció tot quan han dit los autors antichs: farem escepció per lo que toca á la secció X, *Medallas célticas que se han encontrado en Menorca*, puig per fer aquest capítol sols tingué á ma los trevalls d' En Velazquez y d' En Erro avuy del tot desautorisats. Pera qu' es compregui clar tota l' inteligencia d' aquest primer llibre, y 's vegi com Ramis s' adelantava als autors de son temps, y entre nosaltres encara no ha sigut adelantat ferem notar sa *Seccion III*. En las planas 86 y següents Ramis per precisar la succeció dels diferents pobles que en l' entigüetat s' aposentaren en l' illa empreu l' estudi etimológich dels noms de sas vilas y ciutats, pera probar l' origen fenici de sa civilisació, ja que no de sa població, y ab rehó combat l' idea tan acreditada d' haver sigut Mahó fundada per Magon general cartaginés. Soste ab igual rehó que las tres ciutats que Plini dona á Menora, —*Civitates habet Jamnonem, Saniceram, Magonum*—son d' etimología fenicia y aquí ferem notar que oferintli dificultat la etimología fenicia de *Sanicera* que reduheix á la actual Sanitja, demaná sobre d' ella una explicació al célebre Perez Bayer, qui contestá en sa carta que copia íntegra, pl. 88 y 89 que *Sanicera* pot tenir tres etimologías segons s' escrigués dita paraula en hebráich ó fenici, puig per la manera com la porta Plini no 's pot determinar ab seguritat, puig si s'escriu *Shene saram* diu «segona irrupció.»—Si *Shene-saram*, «lloch ahont se celebran los mercats, y si *Schene-scaram*, lloch destinat pera los extrangers.»—Ramis diu; «las dos últimas etimologias son aceptables per Sanitja, puig son port convidava al comers de

las Galias, y aixís seria puig se trovan en l' illa moltes monedas de Nimes.

Ahont creyem humilment que Perez Bayer s' equivocá fou en donar etimología fenicia per Addaya nom que li consultá també Ramis, puig si *Daia: Milvus quia niger-rini sint Milvi...* lo sentit comú diu ja que no hi pot haver poble que porti per nom *Corb negra*. Per mi Addaya es nom alarb *Addaya* y vol dir *Aldea* ab l' article *Al-Addaya* precisament lo nom que ha pres lo castellá.

Vegis, donchs, com Ramis demanava ja á la llingüística la resposta al enigma dels orígens històrichs de Menorca.

Los llibres *II* y *III* están destinats á la narració històrica, y ab los autors á la ma estudiantlos en las fonts y no en autors de segona ó centéssima ma, per evitar errors y dir mentidas, fa l' historia de l' illa fins lo temps d' August deixant poch que dir als historiadors, y fins poch que corretgir per la numismática romana.

Ab tal idea de l' obra capital d' En Ramis (Joan) no s' extranyará que per nosaltres estiga molt alt, tan que sens por de contradicció sostením qu' es lo trevall històrich més acabat que fins avuy s' hagi produhit en Espanya, y que publicat avuy de nou, corretgit y llimat ab lo que havem adelantat en coneixements arqueològichs, que no sería gran cosa, lo llibre d' En Ramis estaria á l' altura de nostre temps.

Bé, donchs, comensava lo renaixement històrich en la Balear menor, y d' esperar era que sa direcció é impuls no 's perdés. Desgraciadament los continuadors de Joan Ramis no han estat á l' altura del mestre.

Mahó Maig 1879.

S. SANPERE Y MIQUEL.

(Continuará.)

UN DIA TRIST

AL AMICH BALDOMERO PUJOL

I

QUIN' hora es Mariagneta?

—Las vuit están al caure.

—Ja! Donchs no 'm llevo.

—¿Y aixó, que no 't trovas bé, qué tens?

—Que haig de tenir... no res; pero no 'm

vull llevar.

—¡Y ara!

—Ja está dit; no 'm llevo.

—Si t' entench que 'm penyorin...

—Es que no va de broma, ja ho he dit dos cops; me quedo á jeure.

—Vaja Francesch, no fassis lo ximple.

—Trucan; mira qui demana...

—Qu' hi te d' haver! Llevat, que son los ceguets; aixecat d' una vegada, ¿que no 'u sents que ja tocan?

—Ep! vatualisto, ja l' hem fregida! (deixam'hi anar). Tu, Pallofa, no 't dich que no sonis?

—¡Y ara!... d' hont surts d' aquesta manera... ¿que 't vols encostipar? que t' has tornat boig?

—Es que no m'acomoda que toquin, ¿ho tens entés?

—Pero home, tirat alguna cosa á sobre, ó tórnaten al llit que t' enravenarás de fret y arriscus d' encadarnarte.

—Noys no toqueu sobre tot! Espereuse; tu, portam l' armilla.

—¡Quin modo de presentarte devant de la gent! ves que dirán.

—Y que han de dir ¡pobrets! no veus que son cegos...

Vosaltres si que tantost m' esgarreu 'l marro. Teniu, anéu en nom de Deu. ¡Ja s' ha acabat aquell temps! no n' hi haurá més d' alegría!.. Si l' any vinent soch viu, per aixó vos faré la mateixa caritat, pero truquéu avants, que no 'n vull mes de musicas. Potser no tindréu aqueix treball, qui sab si seré mort!...

Y 'l Sr. Francesch, cedint als prechs de la seva dona s' entorna al cuarto, 's queda pensatiu devant de l' arcoba y al ultim pren una resolució y 's torna á ficar al llit.

II

Eran prop de las onze, quan lo noy, en Baldomero, que per ser lo seu sant feya festa, venia de donar un vol per la Rambla de las flors, y de veure la *barra* dels aucells.

Al entrar á casa 's quedá sorprés al sentir que sa mare li deya: «Noy, ves que fá ton pare, per mi ja repapieja; avuy perque es lo sant d' Espartero l' ha donada en que no 's vol moure del llit. Entrahi ves que fem.

—Noy, Mero; crida son pare desde 'l llit estant, al sentir la veu del seu fill; ves, cuyta, arriuat á comprar la *Crónica*.

—¿Y donchs que no's lleva? li pregunta aquest dissimulant molta sorpresa.

—Be prou que m' hi tingut d' aixecar per mor dels ceguets qu' estavan á punt de rompre l' himne, y sino cuyto me l' etjegan.

—¿Y no 'ls ha deixat comensar?

—Está clar, ¿que som heretjes aqui? Encara no fa quatre dias que va aclucar los ulls y sortiriam altre cop ab cansons? si que fora prudent. Ves, ves á comprar la Crónica.

—Si ara 'n vinch.

—¿Y que diu en Rafecas?

—Res, aquest any ni porta l' article, ni 's parla de la funció del Liceo.

—No 'u deya?... Pobre xicot, que te d' estar per romansos!.. Ja 'l pots tirar al foch aqueix diari. Si no passa res que 'm vinga de nou; ja m' ho pensava: arribará 'l dia, obrirás la *Crónica* y lo primer que hi mancará serán los bons dias á Espartero. ¡Malaguanyat! y tan be que ho indagava en Rafecas, ¡quina ploma mes segura! li feya dir lo que volia; quan era al últim talment semblava que fos al seu devant: «Noble Duque, y vos, magnánima Princesa...» no me 'n recordo de lo demés, pero s' expressava ab uns *termes*, que ni al rey se li podria parlar ab mes finura. Calla, aqui hi ha versos ¿veyám? Pse!... son d' aquell sastre de la plassa de Sant Agustí!.. ¿Que 't deya jo? no sabrán que posarhi!... Ves, allargam las sabbas, qu' encara m' hi migraria mes al llit.

III

Lo mal humor del Sr. Francesch s' ha anat distrayent gracias al trasbals que porta una festa per petita que sia. A mitxa tarde han comensat á anarhi alguns companys del batalló, pero vestits de paysá, no com algun dia que s' hi presentavan ab aquell uniforme qu' encara que passat de moda sempre será venerable perque recorda als joves d' avuy los sacrificis y las penalitats que sofriren los nostres pares per la llibertat.

Allí, á un extrem de la taula, tres ó quatre vellets de bigotis blanchs, lo cap tiesso á pesar de la edat, viva y desperta la mirada, rodejan al Sr. Francesch y parlan ab tristesa d' aquell temps de la seva joventut.

—No 'm sap greu no portar l' uniforme, diu un d' ells; lo que 'm pesa es que mentres va viure Espartero 'm semblava que la llibertat no 's perdria may; ara, 'l nostre coronel es mort; no se que ferém avuy per demá, que... m' enteneu?

—¿Qué ferém? diu un altre ab tó resolut, qué? 'l dia que la vulguin pendre, tirantshi á sobre com llagastas y defensarla tant si 's pot com si no 'n pot. Ara hi tenim mes obligació que may: mort Espartero, nosaltres som los hereus de la llibertat d' Espanya; ¿tens entés? y 'ls que 'ns la vulguin treure hi deixarán la pell de primer. Y donchs, ¿que dirian las demás nacions!

—Ves hont surts ara ab las nacions; ni 's recordan de nosaltres ni tal aca ni tal barraca; li contesta un d' ells.

—Ja 'u sé: pero sáben que 'l *cuervo* existeix, ¿estás? y mentres en lo *cuervo* hi haja un *veterano* la llibertat te de ser defensada.

—Es que 'ns toga, diuhen los altres.

—Es que sí, torna á respondre 'l mes entussiasmat.

Y la conversa va seguint animada; cadascú refereix las aventuras de la seva joventut; l' un explica l' acció del Pont d' Alentorn en la que va serhi ab lo batalló d' en Sucre; l' altre lo siti de Ripoll ab lo foch de Campdevanol; aqueix qu' era soldat, y 's trobava al Nort ab Espartero al siti de Bilbao, conta la tremenda batalla de Luchana, ensenya la ferida que te á la cama, y senyala palpantse la roba las que te escampadas pel cos; nomena sempre á Espartero y explica las sevas heroicitats en aquella jornada memorable.

Lo Sr. Francesch escolta ab atenció, y no separa may la vista d' un retrato del *Duch* que hi ha penjat á la paret; los seus companys seguint la direcció de sa mirada també 'l guaytan ab orgull y veneració. 'Ls hi sembla mentida que 'l duch haja mort, y en son ingenuo entussiasme 'l comparan ab los héroes mes grans, si be per ells no n' hi ha cap com Espartero. La Sra. Mariagneta que se 'ls escoltava, 's lamenta de la seva mort, y plany als *pobres*,

que aquest any no tindran la caritat á que 'ls havian acostumat.

IV

La vetlla fou de gran tristesa per aquesta honrada familia. A pesar d' estar fets á retirar dejorn, aquell dia sempre havia sigut de tráfeh, y no sabian anarsen al llit recordant que 'ls demés anys se completava la festa anant al teatro á tirar unas quantas pessetas á la safata y tornarsen despres á casa satisfets d' haver cumplert ab los *pobres* y ab *Espartero*.

V

Son quarts d' onze de la nit; la Sra. Mariagneta tanca 'ls porticons de la finestra y 's fica á l' arcoba. Al cap d' una estona entra lo Sr. Francesch, 's passeja per la sala acabant de fumar un cigarro de paper. Tot passejant treu la *petaca*, 'n cargola un altre y l' encen ab la punta del que fumava.

—Francesch, li diu la seva dona, ¿y donchs que no 't ficas al llit?

—No; deixam estar; ja m' hi ficaré, dorm.

Y torna á empendre lo mateix passeig; al cap d'un *rato* agafa 'l llum, s' acosta de puntetas á l' arcoba, mira si la seva dona dorm y satisfet de la inspecció, s' entorna, deixa 'l llum sobre la caleixera y 's dirigeix cap á un armari provant d' obrirlo sense fer fressa. La Sra. Mariagneta 's desperta, y al veure al seu marit devant l' armari, l' observa ab tristesa y respecte. Ell va trayent las pessas de l' *uniforme* y las escampa per las caderas, després las torna á plegar ab gran cuydado d' una á una; en sent á la derrera, exhala un sospir, la desa ab racansa, torná á tancar l' armari, apaga 'l llum y tot despullantse s' axuga ab la mànega las lágrimas que li espurnejan dels ulls, y que no hagueren saltat si algú, mes que fos la seva dona, hagués pogut veure que 'l Sr. Francesch plorava.

EMILI VILANOVA.

Febrer 1879.

LOS CLUBS ALPINS Y LAS ASOCIACIONES D' EXCURSIONS

CONFERENCIA DONADA LO DIA 31 DE MARS DE 1879 EN LA
ASSOCIACIÓ D' EXCURSIONS CATALANA, PER D. RAMON
ARABIA Y SOLANAS, PRESIDENT DE LA METEIXA.

(Continuació.)

en ellas las emplean de fet los altres Clubs Alpíns, cumplint una missió no sé si providencial, mes de cert altament benéfica pera la humanitat. Lo primer que obrí aquesta nova y gloriosa vía, fou lo *Club Alpí Suís*, que lo ja esmentat President del Club de Turistas Austríach cita en un discurs anyal com «modelo d' activitat práctica y sensa fressa.» Se fundá á Olten, cantó de Soleure ó de Solothurm, lo 19 d' Abril de 1863, per 35 amichs de las montanyas convocats per lo Dr. Th. Simmler, de Berna. A fi d' aquell any comptava ja l' Club ab 358 socis, repartits en 8 seccions; lo primer de Janer prop passat, es á dir, al cap de 16 anys, son nombre s' elevava á uns 2.200, repartits en 23 seccions, la mes nombrosa de las quals era la de Ginebra, que comptava ab mes de 300 socis. Si bé essencialment la societat se compona de Suissos, no n' están exclosos los extrangers, y aixís veyem formar part de la secció de Berna á Herr Carles Bædecker, de Leipzig, y

de la de Ginebra á Mr. Adolph Joanne, de París, los dos famosos autors de *Guias* de tota Europa y President lo darrer en aquella fetxa del Club Alpí Francés. Se pagan á la caixa central 5 franchs d' entrada y 5 franchs de anualitat (que s' han reduhit á 4 desde lo 1.er d' aquest any), y á més cada secció percibeix també una quota, fixada per ella meteixa, que sol variar entre 4 y 5 franchs l' any. Hi ha un reglament general al que totes las seccions se subjectan, pero apart de aixó tenen la mes complerta llibertat é independència dintre de la esfera d' acció particular. Aquesta organisació especial, enmotllada sobre la política d' aquell pais, ha servit luego de tipo á la de tots los altres Clubs Alpíns per facilitar moltíssim lo increment d' associats y de recursos, aixís es que lo capital del *Club Alpí Suís* que al termenar l' any de sa fundació era sols de 38'67 franchs, montava en 30 de Janer prop passat á 26.619'25 franchs havent gastat per terme mitj cada any de 8 á 10.000 franchs.—Desde 1867, la Junta Directiva y la residencia central de la societat sols se renovan de 3 en 3 anys.

Los traballs del *Club Alpí Suís* se poden reduhir á tres classes: excursions, publicacions y erecció de cabanyas—refugis en los Alpes. Parlarém separadament de cada un d' ells.

Las excursions son oficials y particulars: cada secció n' acostuma á fer anyalment 4 ó 5 de las primeras, y de las segonas més ó menos, pero generalment en bastant nombre, segons los anys y las localitats. A sí de sistematizar la exploració del territori, cada any se senyala en Junta general lo camp oficial d' excursions pera l' any següent.—A més de las memorias de las excursions y dels traballs científichs relacionats ab ellas, son notables las colleccions que com á resultat de las meteixas se van formant, entre las quals son dignas d' esment: la de la secció de Basilea, de 400 exemplars de rocas y minerals; un' altra semblant de 600 mostres y la ornitológica de 350 exemplars, de la secció del Oberland; un herbari de 400 especies alpíns, un al-

tre completíssim de líquens y molsas, una superba collecció geològica, y un *roch errátich*, de la secció de Ginebra y altres y altres que podriam anar afegint.—Fins ara las empresas de carrils no han concedit rebaixas de preus als excursionistas, mes aquesta qüestió serà som-mesa al Congrés internacional qu' ha de reunir-se á Ginebra lo estiu vinent.

Las publicacions generals son duas, una per la Suissa alemanya y un' altra per la Suissa francesa ó per mellor dir, romana; á n' aquella es obligatoria la suscripció pera tots los socis de las seccions corresponents; á l' altra es facultativa. La primera es anyal y s' titula: *Jahrbuch des Schweizerischen Alpenclubs*, ço es, *Anuari del Club Alpi Suís*, forma un sol volum contenenent, redactats en alemany ó francès, articles científichs y relacions alpines á més dels documents oficials del Club y l' acompanyan sempre bon aplech de vistas, cartas, planos, dibuixos, chromos, etc. La segona es trimestral, está redactada en francès exclusivament y té per titol *L' Echo des Alpes*; surt á llum en Ginebra y s' en fa una tirada de 1,300 exemplars. A més d' aquestas publicacions generals, las seccions ne fan molt sovint d' altres, algunas d' elles importantíssimas; aixis veyem lo «Guia del ascensionista per las montanyas qu' envoltan lo famós llach de Ginebra», publicat en 1870 per la secció d' aquesta ciutat; lo Panorama de *Glärnisch* publicat en lo meteix any, per la secció de Tödi; lo del *Sentis* per la de S. Gall en 1873 y lo del *Pilatus* per la de Lucerna en 1876. En totas aquestas publicacions, entre las que podem enclourer també en cert modo los magnífichs quadros al oli y aquarel-las reproduhint paissatjes alpins, que s' troban escampats per los museos de Suissa y alguns dels quals figuraren no fa gayre en la Exposició de París, hi treballan artistas, geógrafos y sabis eminents y la reputació que per ellas y en cartografia sobretot s' es fet lo *Club Alpi Suís* la demostran las honrosas distincions que se li han discernit en diferents certámens, com son: medalla de progrés en la Exposició de Viena, 1873;

«carta de distinció,» ó sia la més alta recompensa, en lo Congrés internacional de geografia de París en 1875 y diploma en la Exposició de Philadelphia de 1876. A la última de París no considerá lo Club oportú concórre'hi.

Havem dit que la tercera classe de treballs á que s' dedicava lo Club Alpí Suís era la *erecció de cabanyas de refugi*, y á n' aquest grupo podem referir també la organisació y reglamentació de còssos de guías; lo establiment de taulas d' orientació y de termómetros de máxima y mínima; la obertura, arreglo y entreteniment de camins; la col·locació d' escalas y cadenas, etc., etc. Per més que vulgui abreviar no puch ménos de dir quatre paraulas sobre las *cabanyas de refugi*. De sobras se compren llur necessitat puig no essent possible fer en un sol dia l' ascensió y descensió ¹ dels pichs elevats, lo tenir que passar la nit al ras sobre la neu ó soplujat per una lleugera tenda no podía ménos que impedir en molts cassos las ascensions, facilitantlas molt per lo contrari la instalació d' un d' aquestos abrichs prop de la altura que s' vol dominar. Aqueixa havia sigut la preocupació constant del il·lustre de Saussure, precursor dels moderns alpinistas, en lo sigle passat, y sa solució pràctica estava cridat á iniciarla lo C. A. S. Avuy son 24 las cabanyas que té construhidas y 2 en projecte, sobre tota la extensió dels Alpes de Suissa, á distancia desde 1 á 6 horas dels cims més renomats y á alturas molt variadas, desde 1800 fins á 3800 metros; una més ne tindria, la del *Coll de las casas blancas* (*Weisshauserjoch*), pero fou arrasada per las *avalanxas*.

Per sa curiositat y perquè 'ns descobreix en gran part l' admirable organisació del Club qu' estudiém, perme-

¹ Preferím usar la paraula *descensió* á la de *descens* ó *devallament*, porque 'ns sembla qu' es la que s' correspon més exactament ab la de *ascensió* y per estar completament d' acort ab Mr. A. Joanne, President del Club Alpí Francés en las consideracions atinadíssimas que féu en lo últim Congrés internacional dels Clubs Alpíns, celebrat durant la Exposició, sobre la introducció d' aquesta paraula en la llengua francesa, puig si bé en catalá la paraula *descensió* se troba admesa per lo diccionari, encara no ho es prou per lo ús comú.

téume que vos traduheixi lo Reglament pera la construcció y entreteniment d'aqueixas cabanyas, aprobat en la Junta de Delegats reunida en Glaris lo 21 de Juliol de 1877. Es curt y diu aixis:

»I. *Construcció.*)—1) A l'objecte d'estimular los estudis y de facilitar las ascensions y las excursions per los alts Alpes de Suissa, lo C. A. S. estableix cabanyas en los indrets que creu més convenientes.—2) Las cabanyas del Club no s'estableixen sino en llocs apartats de tota habitació. Tant com possible sia s'emplantaran á l'abrich de las *avalanxas* y esllabissaments, en indret sech y si pot esser á la vora d'aygua potable.—3) Las seccions son las que demanaran al Comité Central la construcció de la cabanya y acompanyaran sempre á llur petició planos y pressupost. Lo Comité Central decideix de la utilitat de la construcció y fixa la suma ab que la caixa central contribuheix á la empresa. Aquest subsidi no s'paga fins després de haverse termenat y reconegut la cabanya.—4) La construcció de las cabanyas se porta á efecte per la mediació, baix la direcció y la responsabilitat de la secció que n'ha prés la iniciativa.—5) Las cabanyas del Club han d'esser prou grans pera que hi pugan dormir al ménos 6 ó 8 homens. Lur construcció ha d'esser senzilla y sòlida. Tindrán porta y finestra y estarán amobladas ab un llit de campanya, posts, fogó y lo mobiliari indispensable.—II. *Reparacions y entreteniment.*—6) Las cabanyas del Club están baix la vigilancia d'una Secció, generalment la que ha prés la iniciativa de la construcció. Los gastos de reparació corren de compte de la caixa central, mitjantsant las següents condicions: A) que la bona construcció de la cabanya hagi sigut reconeguda per lo Comité Central; B) que la secció que s'compromet á vigilarla cuydi de son bon estat y s'obligui á bastirla, al comens de la estació, de palla y fé en quantitat necessaria.—7) Las peticions de reparació de las cabanyas del Club han d'endressarse al C. C. per la secció interessada, acompanyantlas d'una memoria motivada, y d'un pressupost. Després que lo pressupost ha sigut aprobat per lo C. C., la J. D. de la respectiva secció fa procedir á las reparacions y adressa sens perdre temps la nota de gastos al C. C.—III. *Utilisació.*—8) Las cabanyas del Club están obertas á tots los viatgers y s'recoma-

nan á llur protecció.—9) Pera l' bon ordre y netedat de la cabanya se redactará d' acort ab lo C. C. un Reglament interior per cada una de las seccions inspectoras respectivas la que col·locará en la cabanya y en tots los hostals dels encontorns. Se recomanará als guias y visitants la observació d' aquest Reglament.»

Ja veyeu si aqueixas disposicions son precisas y prácticas. Donchs hi ha que dir pera acabarne de fer lo elogi que s' compleixen extrictament. Podria entrar en alguns detalls sobre la construcció, pero no vull abusar de vostra paciencia y m' concretaré á dir que quasi totas aquestas cabanyas son de fusta y están voltadas d' una paret de pedra y terra d' uns 40 ó 50 centímetros de gruix.

Entre 'ls treballs notables que té avuy entre mans lo C. A. S. debem fer notar: 1.er la publicació del llibre dels *glassiers*, escrit per Mr. Siegfried de Zurich y 2.^{on} lo establiment en los centres alpins més importants de cursos d' instrucció pera 'ls guias. A més varias seccions s' están ocupant en aixecar lo mapa glassiari y errátich de llur respectiu territori, mentres qu' altrás compran ó reben com á regalo *rochs errátichs* que sense aixó s' anirian perdent.

Lo C. A. S. celebra una Junta general anyal á la que convida á tots los Clubs estrangers: la del any passat tingué lloch lo 1.er y successius dias de Setembre en la pintoresea vila d' Interlaken, ab assistencia de 234 socis y representants dels Clubs Inglés, Francés, Alemany é Italiá. Essencialment lo programa d' aquestas reunions, que duran dos, tres ó mes dias, se compona sempre de la reunió propiament dita, en la que s' proceheix á elecció de cárrechs y aprobació de comptes quan correspon, y s' discuteixen assumptos d' interés general, sobre 'ls quals s' escolta als delegats estrangers; de un dinar, funció de teatro, ball ó altres divertiments parecuts y per fi, de una ó mes, generalment de tres á cinch, excursions als encontorns del punt de reunió, que ja s' procura escullir á propósit.

Aquest any la Junta general se reunirà á Ginebra y en virtut d' acort prés en lo últim Congrès internacional dels Clubs Alpíns, celebrat á París durant la Exposició, á dita Junta hi assistirán delegats de tots ells y s' elevará á la categoría de Congrès internacional, á quin efecte tots los delegats estarán revestits de poders suficients pera poder pendrer acorts obligatoris pera tots los Clubs.

He ampliat expressament los detalls referents al organisme y traballs del C. A. S., porque 'ls altres ja no han fet mes que imitarlo, introduhint si per cas modificacions levíssimas qu' en res alteran la identitat essencial. Per aixó al ressenyar lo relatiu als demás Clubs Alpíns seré molt més breu, donant tant sols los datos estadístichs é histórichs més principals y fixant lleugerament l' atenció en las particularitats de certa importancia.

La *Asociació alpina d' Alemanya y Austria* ó bè, com s' intitula oficialment *Der deutsche und oesterreichische Alpenverein* es la que ve immediatament en ordre cronològich després del *Club Alpi Suís* ¹, puig si bè sa existencia oficial sols data del 1.er de Janer de 1874, com la deu á la fusió de duas societats ja existents á l' hora, la fetxa de fundació d' aquestas es realment la que deu senyalar sa antigüetat. Una d' ellas, la mes antiga, la anomenada *Oesterreichischer Alpenverein* (Societat Alpina austríaca), data de 1862; l' altra, la *Deutscher Alpenverein* (Societat Alpina alemanya), data del 9 de Maig de 1869 y al fusionarse en la esmentada fetxa mesclant sos noms, las duas seccions de cada una que tenian llur residencia en Viena, quedaren també fusionadas, formant la secció «Austria», la més important de las 70 que aproximadament conté avuy la Associació qu' ens ocupa.

En quant á nombre de socis, es aquesta sens dubte la més important de todas las Societats alpines, lo que no es

¹ Atesas las consideracions que segueixen, en rigor hauria d' anar avans que l' *Club Alpi Suís*, pero he col·locat aquest primer per dos rahons: 1.ª porque realment avuy lo C. A. S. es dels existents ab lo primitiu nom, lo més antich després del *Alpine Club* y 2.ª, porque, com conseqüencia natural, es aquell quina organisió podem estudiar en més llarch espay de temps sens variació essencial.

d'estranyar per esser també la que abraça més territori. La secció més nombrosa es la ja esmentada «Austria», que compta ab mes de 1200 socis y té sa residència oficial á Viena; segueixen la de Pinzgau, Taufer, Meran, Vorarlberg, Krain, Munich, Dresde, Berlin, Praga, Graz, etc.

La *Associació Alpina d'Alemania y Austria* no tèn sols per objecte lo estudiar y fer coneixer las montanyas del país, sino un fi mes utilitari, encara que no ménos patriótich. En la Junta general de 21 de Mars de 1876 tinguda per la secció «Austria», un de sos membres, que de nom es fácil coneixeu, puig fou lo Director general de la Exposició de Viena, lo Baró de Schwarz-Senborn, comparava los Alpes Austríachs ab los Suissos y demanava que s' nombrés una comissió pera estudiar las causas que influheixen en que visitin cada any tants viatjers la Suissa y tant poch l' Austria. Calculava que l' gasto dels *turistas* en lo primer d' aquestos països podia fixarse uns anys ab altres en 30 milions de franchs y atribuhint, com no s' pot dubtar, aquesta preferència cosmopolita al magnífich plan de ferro-carrils, al bon estat dels camins, á la organisació irreprochable dels correus y telégrafos, á las excel·lents condicions dels hostals y posadas y á la afabilitat y bon tracte dels habitants (qualitats, entre paréntesis, que tenen en Suissa tant de virtut com de conveniència), proposava varias disposicions á fi de que desaparegués tal desigualtat y entre ellas com principal lo establiment de cabanyas de refugi prop dels cims més notables de las montanyas Austríacas.

L' Associació entrá resoltament en aquesta via. No vos parlaré dels passos que ha donat, coronats per lo mellor éxit, prop de las empresas dels carrils pera obtenir rebaixas de preus y altrás ventatjas, no ja sols pera 'ls membres de l' Associació sino pera 'ls estrangers que vagin á visitar aquella terra¹; ni de la contínua propaganda que fa

¹ Fa dos mesos que las companyías de navegació dels llachs Atter, Mond y Wolfgang han concedit als membres de la secció *Austria*, la primera lo anar á primera classe ab billet de segona y las últimas una rebaixa del 50 p. % mitjansant la simple exhibició del títol de soci y de sa fotografia.

per tot' Europa, ab vistas, panoramas, fullas volants, etc., recomanant las excursions per lo Tirol, lo Vorarlberg, lo Tauern, etc.; ni del arreglo y construcció de camins, colocació de posts indicadores, etc., etc.; sols me fixaré com á punt mes concret en la erecció de *cabanyas de refugi*. Fins á mitjos del any 1878 passavan de 30 las que tenia alsadas y n' hi havia cinch en construcció; generalment no s' troban á tanta elevació com las de Suissa (de 1000 á 3300 m) y son també mes grans y mes cómodas, no oferint mes de quatre voltas solsament soplug, sino també refrescos, provisions y vi pera 30 ó 40 personas. Lo import total d' aqueixas construccions en 1877 (en 1878 no ho sé perque no he vist encara lo Anuari) fou de 7,350 Gulden y 1000 Marks (uns 4000 duros), dels quals se destinaren al Tirol mes de la meytat. Pera l' any 1878 se consigná lo 25 p. °/o de la recaudació total á n' aquest sol capítol. Los trámits pera la construcció son molt parecuts als de Suissa y los donatius hi entran també per molt puig es natural que 'ls habitants de la encontrada propera á la cabanya estigan interessats en que s' alsi y per lo tant hi contribuheixen ab mes ó menos quantitat.

La primera partida en lo pressupost de gastos de la Societat qu' ens ocupa, correspon á las publicacions y representa lo 60 p. °/o del pressupost total. Son aquestas los *mapas*, lo *Butlletí*, las *Comunicacions* y lo *Anuari*. Desde primers de 1878 s' ha destinat á altres capítols lo que s' consignava avans pera la cartografía, puig ab los mapas del Institut geográfich-militar real é imperial, deguda é incessantment corretgits per l' Associació y los qu' ella meteixa havia publicat, en particular los dels Alpes Orientals, basta y sobra pera totas las necessitats. ¡També aquí á Espanya podem dir altre tant!...

Lo Butlletí apareix en Munich tres vegadas l' any baix lo títol de *Zeitschrift des deutschen und oesterreichischen Alpenvereins* trobantse avuy en lo any desé de sa publicació: las *Comunicacions* (*Mittheilungen*) cada dos mesos y abduas publicacions se reparteixen gratis als socis. Lo Anua-

ri ó *Jahrbuch* conté tres parts: memorias de las seccions y documents oficials; relats d' ascensions, y traballs científichs, artístichs y literaris. En aquesta última los alemanys no tenen rival y llurs complerts y originals estudis sobre Geología, Historia natural, Ethnografía, Historia, etc. no son los que méns han contribuít á fer respectable lo modern alpinisme en Europa. Com ascensionistas valents é infatigables figuran immediatament després dels inglesos y aixís ho proban las moltas víctimas qu' entre ells ha causat lo amor al perillós exercici que professan. Las donas (admesas també en l' Associació) no son de las derreras en afrontar los perills y han pagat també ab la vida mes de quatre voltas la exageració de llurs aficions. Tots los que hagin viatjat per Suissa y Alemania recordarán haver vist en lo «saló de conversació» dels *hôtels* lo llibre dels ascensionistas y marcats en las llistas ab una creu al marge bon aplech de noms d' homes y donas de tots los països, pero principalment inglesos y alemanys. -Com en los altres Clubs, també alguns membres fan ascensions fora de llur terra; aixís veyem, entre altrás menos importants, la recent del volcan Pichinka en las Cordilleras sud-americanas, per Oskar Petersen.

Com en lo Club Suís, la residencia oficial de la Associació se traslada periódicament á una secció diferenta; lo present any es á Munich. Igualment lo Congrés anyal ó siga Junta general de delegats de totas las seccions, té lloch ab parescudas formalitats cada any en diferent punt: en 1878, fou á Íschl. A mes d' aqueixa Junta, qu' es de Reglament, l' *Associació Alpina d' Alemania y Austria* dona conferencias, vetlladas recreativas y balls de beneficencia, organisa exposicions alpinas y ha fundat últimament una caixa de socós pera 'ls guias y llurs familias, la que compta ja á horas d' ara ab un fondo de 12.000 Marks.

Segueix á la Associació alpina d' Alemania y Austria, en ordre de antigüetat, lo *Club Alpi Italiá*, fundat en lo

estiu de 1863, á conseqüencia de la primera ascensió italiana feta al Mont Viso per lo Sig. Quintino Lella, actual President del meteix, en companyia d' altres italians.

Son primer centre fou Turin ab reduhidíssim nombre de socis. Després se comensáren á establir seccions en diferentas ciutats d' Italia y avuy per avuy se compona d' una residencia central á Turin y de las 34 seccions següents per ordre de fundació: Turin, Aosta, Varallo, Domodossola, Agordo, Florencia, Nápoli, Susa, Chieti, Sondrio, Biella, Bergamo, Roma, Milan, Auronzo, Tolmezzo, Intra, Lecco, Parma, Módena, Bolonia, Brescia, Perugia, Ivrea, Vicenza, Verona, Catania, Ancona, Como, Siena, Palermo, Pinerolo, Potenza y Catanzaro. Ja veyeu que las seccions se ramifican per tota la Italia, lo que no pot menos de facilitar los traballs d' exploració de aquella afortunada península.

Lo nombre de membres en 1.er de Janer d' aquest any era de 3.489, dels quals n' hi havia 15 honoraris (7 estrangers y 8 italians), 52 vitalicis y 3.422 anyals ó numeraris. Son vitalicis los que pagan d' un colp 200 liras al ingressar; numeraris los que pagan las quotas anyalment. —Encara donchs qu' es important lo desarrollo del Club, atesa la quádruple ó quíntuple superficie del territori, no s' pot comparar ab lo del Club Alpí Suís. No obstant, cada dia es més actiu lo ingrés de socis y la fundació de novas seccions.

No s' paga dret d' entrada, sols una anualitat de 20 liras, que s' pagan en un sol plasso en lo primer trimestre de l' any y que s' reparteixen aixís: 12 liras pera la caixa de la secció y 8 pera la caixa general ó central.

Los carrils italians han concedit una rebaixa de 30 p. o/o als individus del Club que viatjin en agrupacions de 12 al menos, compresos en aquest nombre mossos y guias.

L' objecte principal del Club es lo estudiar las montanyas italianas baix tots llurs punts de vista, es á dir: científich, pintoresch, de mellorament forestal, agrícola y sanita-

ri, de viabilitat y seguretat (camins, viaranys, cabanyas de refugi, etc.) com també de condicions metereològiques, á quin efecte lo C. A. I. ha impulsat lo establiment de nombrosas estacions metereològiques tant en la cadena dels Alpes com en la dels Apenins. Aquestas estacions ú observatoris constituheixen una verdadera particularitat del C. A. I. que comensan á imitar los altres, sobretot lo Club Alpí Francés, y que de dret tocava iniciar á la patria il-lustre de Galileo, Torricelli y l' Pare Secchi. Avuy se comptan ja 90 d' aquestos observatoris, alsats la majoria d' ells ab lo producte de donatius deguts á la activa y entussiasta propaganda del C. A. I. y repartits del modo següent: 53 en tota la cadena dels Alpes desde los Marítims fins als Rétichs y Cárnichs; 33 en los Apenins, 1 en Sicilia y 3 en Sardenya.—En quant á cabanyas de refugi que tanta preferencia havem vist mereixian del C. A. S., per ara poch es lo que s' ha fet, com ho demostra la mínima part de lo gastat per aquest concepte (encara no arriba al 10 p. 100 del gasto total). Algunas seccions, la de Florencia en especial, son las que han mostrat mes interés per la construcció d' aquestas cabanyas.

Lo que fins avuy constituheix la part més important dels treballs del *Club Alpí Italiá* son las publicacions, en totas las quals s' hi transparenta lo mes lloable zel pera difundir los coneixements relatius als Alpes y á las montanyas de la patria italiana. Entre aqueixas publicacions debem esmentar lo *Bollettino*, que fá 13 anys se publica per quaderns trimestrals de 150 á 200 planas ab mapas, panoramas, itineraris, etc., formant al cap de vall de l' any un voluminós tomo. Se reparteix gratuïtament als socis del Club. Ha donat á llum també molts altres llibres, com guias, indicadors, monografias de diferentas encontradas, etc. Entr' altres, publicats per lo Club ó ab son apoyo, podem esmentar: *Il Cadore*, per lo Sr. Ronzon, de Venecia, publicat ab ocasió del Congrés de Auronzo en 1877; *Pinerolo e la sua strada ferrata*, per lo Sr. Lazzarini; *Picchi e Buroni, Escursione nelle Alpi*, per lo jove y entussiasta Corona, propagandista infatiga-

ble, á qui s' deu la constitució de moltes de las seccions del C. A. I.; *Ricordi alpini, Il Fancigny*, per Antonio Modoni; *Per rupi e ghiacci, frammenti alpini, y Studi geologici sul grupo del Gran Paradiso*, per lo Sr. Baretto; etc., etc.—A fi d' estimular la publicació de bonas monografías de las montanyas d' Italia, té ofert lo C. A. I. (y no sé si á n' aquestas horas ja s' ha concedit) un premi de 1.000 liras á la mellor memoria topográfico-científica sobre un grupo de montanyas de la península y un altre de 500 á la mellor «Guida Alpina.»—Entre 'ls més distingits publicistas del C. A. I., n' hi ha alguns que s' han fet un nom eminent; tals son, á més dels esmentats Corona y Baretto, Vaccarone, Dell'Oro, Martelli, Marinelli, Cambray-Digny, etc.

A més de las publicacions, lo C. A. I. dona també de tant en tant conferencias sobre punts relatius al Alpinisme en las diferentas seccions. Obehint sempre á n' aquest esperit de divulgació dels coneixements y de propaganda, es d' esmentar també la costum introduhida de fer excursions los diumenges y dias de festa als encontorns de Florencia, Pisa, Lucca, etc., costum que per lo análoga té pera nosaltres molt d' interessant.

Lo C. A. I. celebra també una festa ó *Congrés* anyal quin programa vé á esser igual en la essencia al de son company y vehí lo C. A. S. Lo últim celebrat ha tingut lloch en Ivrea (Piemont).

Es de notar que las donas tampoch son exclosas del Club y que en la composició d' aquest hi entran totas las classes socials, com en lo Club Suís, venintse aixís á donar nova proba del esperit altament fraternal y civilisador d' aqueixas societats. L' any passat perdé lo Club Italiá á son president honorari, lo Rey Víctor Manuel II, que demostrá serho efectiu per lo interés que s' prenía per la societat aixís com per sas atrevidas ascensions y casseras en las regions mes elevadas dels Alpes còtichs y gráichs.

Seguint per ordre cronològich la enumeració de las societats alpinas ó á n' aquestas consemblants, nos corres-

pon tractar ara del *Norske Turistforening*, ó siga del *Club de Turistas noruech*, quin camp d' excursions s' aparta ja dels Alps, puig se refereix al sistema escandinavo, que compren los monts de Laponia, Kolen, Dover y la cadena Túlica.

Lo *Club noruech* se fundá lo 21 de Janer de 1868 á Cristiania, ab lo fi ja expressat al comens d' aquesta ressenya y qu' havem dit se semblava en tots los que han vingut després del Club Alpí Inglés. Obre camins pera fer accessibles los llochs pintoreschs, los bons punts de vista, las cascadas, etc.; construheix cabanyas de refugi en los indrets deserts; estableix ponts per' atravessar los torrents y rius impracticables; col-loca posts indicadores; facilita barquetas en los grans llachs de la montanya; vigila y mellora las posadas situadas en los camins poch freqüentats; proporciona guias de confiansa, etc., etc.

Lo 1.er de Janer d' aquest any lo nombre de socis era de 1.650; la quota anyal es d' un species daler ó sigan uns 23 rals pera 'ls socis numeraris ó bé de 10 species daler (230 rals) al ménos, pagats d' un colp, pera 'ls perpétuos. Los socis reben tots los anys un exemplar gratis del interessant Anuari (*Aarbog*) que publica l' Associació, acompanyat de cartas, itineraris, panoramas, etc., y té opció ensemps, anant ab altres viatgers, á servirse ab preferencia de las cabanyas y barcas propias de la Societat com també dels hostals y guias qu' ella recomana.

Las gransexcursions col-lectivas practicadas en los Clubs precedents, no s' coneixen en Noruega. No es d' estranyar donchs que 'ls carrils no hagin concedit rebaixas de preus als individus del Club; sols lo Secretari té concedit pera sos viatges oficials passatge franch tant en las vias férreas com en los vapors del Estat.

Lo *Club de Turistas Noruech* sembla trobarse encara en un período de fundació, res obstant los 11 anys que compta d' existencia, lo qual sens dubte es degut á las condicions especials del país.

(Seguirá.)

SOBRE L' ENDERROCH

DE

SANT PAU DEL CAMP

A Societat Artística-arqueològica barcelonina, ha dirigit á varias personas de coneguda influencia é ilustració, la següent carta circular que, á son prech insertám ab gust, apoyantla coralmant ab tota la energía que l' assumpto demana.

Sr. D..... Ben sabut es que un joyell arqueològich, quant més antich es més preuable, y si además d' antich es sol en son género, preciós y ben conservat, sa válua munta molt, y qui 'l possehesca estará orgullós, lo mostrará satisfet y tractará de zelarlo y aconduhirlo.

Tal s' esdevé ab lo monastir de Sant Pau del Camp de Barcelona.

Quin intelligent no sap la válua de tan singular y peregrí joyell monumental, celebrat pe 'ls historiayres, copiat pe 'ls artistas, objecte de mil estudis, articles y monografías; vell de 900 anys, patró únich de la art románica en esta comptal ciutat, modelo singular de son temps, artísticament original y primorós, y tant ben conservat ab sa simbólica frontallera, sa nau severíssima, son triplicat ápside, son claustre mitj arabesch y son joyós perfil per tots cantons, que encara la iglesia serveix de parroquia y lo claustre de dependencia de caserna?

Donchs, bé: qui podria imaginarse que Barcelona no tinga

gobansa en enclourer aytal halaja, obra de sos Comptes, viva per miracle, y que tota persona d' ánimo valent, y generosos compatricis, mestres d' art, autoritats y corporacions no s' afanyin en conservar-la, mantenirla y enaltirla cada volta mes, admirant-la ells y senyalant-la envanescuts á la contemplació de propis y estranys?

Així fou, així deuria esser: malhauradament no es. En plena pau; baix un régimen conservador y restaurador, gobernant lo partit del ordre, en la sahó mes progressiva del *Seggle de las llums*, quan tot espanyol pensador volta sos ulls envers lo passat per restabllir ó assentar sobre fermes fonaments la vitalitat nacional; quan lo Govern y molts Cossos savis convenuts d' aytal necessitat han dictat sérias providencias á fi de mantenir lo que nos resta y regular aquest servey: no be ix una miserable qüestió de diners, tot s' olvida, tot s' acala, y una entitat quisvulla, per sí y devant de sí, decreta l' enderroc de Sant Pau del Camp.

Per indeguda agregació de son dit claustre á una caserna, se l' enclou en la venda de tots los edificis *militars*, y com aqueixa haurá de donar un pressupost fixo, en la balansa de la especulació munta més que tot la curta suma, preu d' aquell terré qu' es sumament reduhit.

Lo pitxor es que á la ruina del claustre seguirá la de l' iglesia. Lo rector d' ella, reputant-la *lletja, fosca y petita* pe'l servey de sa nombrosa feligresia, te resolt son enderrocament y reconstrucció, aparellats ja los plans y tal volta ajustats fondos. Donchs, que no val re lo voler dels que fundaren dit temple, la pietat dels qui lo restauraren y manteniren, y la memoria de cent generacions de avis nostres que allí se prosternaban en circumstancias bonas ó malestrugas? Res signifícan tant sagrats misteris, tant dolsas y consoladoras fruicions psicológicas, místicas y estéticas com en sí enclouhen la poesia y armonía de efectes, la santa consagració de fets y memorias de un moviment qualsevulla, més essent relligiós?

Acás eixa propia severitat, fosquedat y petitesa de l' iglesia de Sant Pau, no venen á ser lo trassumpto més expressiu de la casta, ingénua y tremorosa fe de aquella edat bullenta que tan amant de Deu com de la patria, mentres punyía ab una má, edificava ab l' altre, ben llunyana de sospitar que 'ls fills d' un titolat progrés, hereters seus, vinguessen nou segles endevant á vendrer sa nissaga per un grapadet de plata!

Y es l' Espanya qui tal fá y consent? Espanya la monumental, casi per' aixó sól admirada dels extranys? Y es Barcelona, ciutat progressiva, intel·ligent y polida, la que ab greu indiferencia llensa de sí eix y altres joyells de sa avans esplendent corona artística-monumental, blassó de sa aviada, de sas brillantesas y prestigis d' altres joyas? Es per fi un alt cós facultatiu lo qui per una dotzena de metres superficials, condempna al suplici del picot, sens necessitat y passant per alt las susditas disposicions, al insigne joyell que providencialment ja respectaren los temps y las revolucions, los conflictes socials y 'ls terratrémols de la naturalesa!!

Avans que tombi sa primera pedra, avínganse tots los varons de cór, tots los que 's jactan de patricis y amadors de quant valen y representan eixas beneytas reliquias, prendas úniques, sens reemplaás, de nostre antich esser, pera reclamar tan alt y enérgicament cóm y devant qui corresponguia, contra aytal enderroch, pera fer atmósfera y endressar sobre assó lo concepte públich; y quant no, en lo trist cás de consumarse, protestar de ell en nóm d' una posteritat que no deixarà de demanarnos compte refinat de tant benvolguda herencia.

Vosté... persona indicadíssima en l' assumpto. que además de sa noblesa de miras y sos distingits antecedents, te válua, influencia é iniciativa, dignis segonar la humil d' esta Associació, en be de la caritativa obra que la móu á reclamar son concurs. Barcelona 15 de Juliol de 1879. Lo President, Joseph Pugarí.—Lo Secretari, Ramon Soriano.

L' ÀNIMA DE N' ÀLVAREZ

CADA any, quan Janer arriba
y els camps amortalla 'l glas,
y 'l buf de la tramuntana
sembla aplanar l' Ampurdà,
lo fort castell de Figueras
trontolla de dalt á baix,
fins que li obra una ratxada
las portas de bat á bat.

Llavors, lo vent, que s' hi llensa
per sota 'ls archs, udolant,
fa rodolar com á bolvas
las bombas que trova al pas;
romp las pedras, tors los ferros,
y, á n' al sèu fons devallant:
—¡Derpértat, Alvarez, crida,
despértat, qu' avuy fa anys!—

Ni l' udol del vent, llavoras
bramulant, pot apagar
la ramor d' unas petjadas
damunt llosas sepulcrales;
al sentirlas, la bandera
se desplega esbategant,
los canons, que 'l vent engolan,
de nou semblan retronar,

Y tot just, perque un mort passi
va 'l pont llevadís baixant,
y gemegan, condolidas,
las cadenas al dringar.

Quan ja tè franca la porta
surt lo mort ab segur pas;
quatre granaders francesos
lo segueixen sabre en má.

Quan ell passa, las granadas
ja comensan á cremar;
las trompetas de la guerra
lo saludan ab son clam;
y á la claror d' espoletas,
y á la ramor dels tabals,
sos companys, morts en batalla,
se comensan á juntar.

—¡A Girona!—lo mort crida,
y 'l segueixen los soldats,
alsant armas ab los brasos
de son descarnat ossám,
mentre 'ls arbres d' abdos márges,
per l' hivern sechs y esfullats,
fan cordó d' honor als héroes,
rendint tristos sos brancalls.

Quan lo mort y l' host arriban
á passar lo Galligans,
l' aigua clara enterboleixen
llocs qu' algú remou per baix,
fins que caras de cadavres,
qu' al fons jeyan ofegats,
aguaytant del riu enfora,
cridan:—¡Visca 'l general!—

Fadigat lo mort de gloria
ja ni escolta los seus clams;
passa 'l riu, entra á Girona
per damunt murs esfondrats,
y, deixant l' host á la plassa,
y entrant dins la Catedral,
se 'n va dret hont hi ha la tomba
de lo cos que ell va llansar.

Quan la llosa se 's alsada
mira al fons cendras y fanch;
una espasa estreta ab forsa
per má d' ossos ja corcats;

unas robas que vestian
aquell fanch, de general,
y uns cuchs, qu' al entorn s'arrastran,
com los qui 'l van envejar.

Lo mort ho contempla ab joya
y respira 'l mortal baf;
obra á lo somris los llabis
com quan se clivella 'l glas,
y, creuhant al pit los brassos,
com esprit qu' es immortal,
aixís diu, davant la tomba
de N' Alvarez lo gegant:

—Grapat d' argila y de cendras
aplanat pe 'l pes dels anys;
jo sò l' ànima que 't dava
la invencible voluntat;
bastiment de nau retuda
que va esfondrà' 'l temporal,
ab mi sol dins tu portavas
timò, cordas, y velám.

Presò fosca, que 'm guardavas,
ma altivesa engrellonant;
pes immens que de la terra
no 'm deixavas enlayrar;
com l' aigla, al volar, veu caure,
indiferent, son plomall,
jo 't vegí caure' á la tomba,
quan dret al cel vaig volar.

Ja may més ab tas angoixas
podrás ser mon catafalch,
ni may mes bullenta febra
dins de tu m' abrusará;
ja may més deuré sofrirne
tos anys, ta son, y ta fam,
y l' esprit, qu' encadenavas,
per un etern, lliure es ja.

Gàbia trista, que ab tos ferros
me robavas llibertat,
jau trencada y trossejada
dins la tomba funeral,

com tu estreta, com tu fosca,
com tu feta ab cendra y fanch,
com tu mortal, y pesada
com tu á mí 'm vares pesar.

Jau per sempre, miserable
que ja 't creyas immortal,
y erats sols un munt d' argila
tant frágil, tant exposat...
que 'l pensar jo abandonar-te
de rendir't fou la senyal.
Jau per sempre, esmicolada
per los cuchs que 't van menjant.

Jau per sempre; y si recordas
los jorns que 't vares gosar
en dormir, quan jo volia
vetllar per la gran ciutat,
y en darm' febre que 'm cremava,
quan ja 'm cremava l' afany,
sápigas que ja, ara, lliure,
no duré 'l jou de tos mals.

La sed no 'm secará 'ls llabis,
no m' enflaquirá la fam,
la son no 'm clourá la vista,
cap martiri m' abatrà,
y lliure, y vetllant la gloria
de ma Girona immortal,
ni tu, ni tots los francesos
podréu ja rendirme may.—

FREDERICH SOLER.

LO REY Á L' ESPASA.

EN son llit d' agonía 'l gran rey Jaume
lo rey conqueridó, 'l llamp de la guerra,
's rendía á la Mort sens afrontarse
¡fou l' únich enemich que 'l pogué vencer!

Vèyala com venía y s' hi donava
despedintse ab plascents mirades tèrboles
de tots los cavallers que 'l contemplavan
los ulls llagimejants, baixa la testa.

L' espasa que brandava en les batalles
sostenía valent en la má destra
y á sos llavis morats se 'l acostava
avans d' abandonar-la pera sempre.

Y més de pensament que de paraula
suspirant anguniós axís li deya
á cada trist suspir que hi etzalava
un bossinet de vida anant perdentne.

—«Adeu, adeu, espasa vencedora
dolsa companya de les glories meves
lo brás que t' axecava altiva y forta
per última vegada 't pot estrenye.

¡Cóm han fugit per no torná aquells dies
quan del Turia botant per les riberes
llensant los sarrahins, feyam cristianes
les hortas regalades de Valencia,

Quan dels pobles cautius qu' agonitzavan
trencantne les presons de ferro verge
la flayre del lloré 'ns ubriacava
y ubriacats y tot, guanyavam regnes;

Quan lo corcé africá al cor atiavam
dels rengles enemichs á brida estesa
cóm una nau gentil que la mar solca
deixant rastres de morts per llarga estela!

Tu frisavas d' enuig á totes hores
y entenent ton desitj no 't dava treva
ni 't dexava dormir penjada al sostre
ni tan sols descansar dins de la veyna

Los cops que tu has donat ¡qui 'ls comptaría!
tes fortes batzegades rebrunzentes
¡quán poques han sigut malaguanyades;
al desitj de mon bras y com lo creyas!

Cent voltes á ton cer volguent doblarne
venían los guerrers, dreta la testa,
y al retop de ta fulla vibradora
saltavan sos cervells y cervelleres.

Y á les hores ufana ab ton carnatge
al victoriós ressó del corn de guerra
en mon brás redressante enlluhernadora
jo semblava lo Rey y tu la Reyna...

¡Y ara 'ns hem de deixar, Deu ho destina;
jo m' en vaig trist del mon perquè t' hi quedas
Mes si; tu has de quedarhi, separemnos;
tu ets jove per morir, amiga meva.

Al menys si hagués estat després de lluytes
havent dels infidels lliurat los regnes
cobert de pols de runa llurs mesquites
y cremada la lley del fals Profeta,

Que tu y jo entre l' ardor del combat últim
que deuría torná 'l mon á la Verge
los ferros enemichs te malpartíssen
y á mí los derrers maures m' escapsessen,

Y colgats sota un munt de gent caiguda
trovessim la dormida sempiterna
y per so sens dexarnos ni una estona
se 't mengés lo rovell y á mí la terra

Llavores valdement. Més ay! quan ara
les hosts dels sarrahins encara alenan
ja que 'l gel de mos anys ma vida apaga
has de quedarte tu, espasa valenta.

Si anyoras lo torná á omplirte de glories
t' empunyaré mon fill en l' aspre guerra
y en lo febrós dalit d' un bras de mascle
sentirás escalfart ma sang mateixa.

Espasa meva, adeu; y per complirlo
mon cor encara un manament te dexa;
fes que torni á estremirse 'l fill de Mahoma
quan llampegant de foch vibrar te veja.»—

Deya lo Rey morint, y al decantarse
per dar l' espasa á lo seu fill En Pere
va besarla ab ardor per tres vegades
y axís que li doná caygué sens esma

Y ja boy delirant guaytá al morir-se
á tots los seus barons, companys de guerra,
més l' última mirada trista y fosca
va dirigirla envers l' espasa seva.

JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS.

CANSÓ Á OLALLA

Traducció de Cervantes.

Jo sè, Olalla, que m' adoras,
Jencara que ni tan sols
m' ho has demostrat ab la vista,
llengua muda del amor:

Mès com sè qu' èts judiciosa,
que m' estimas penso jo,
perque may fou desdixat,
si fou conegut l' amor.

Veritat es que á vegadas
m' has donat á entendre prou,
que tès l' ànima de bronze,
y 'l nevat pit com un roch:

Mès en mitj dels tèus desayres
y honestíssims giravols,
ha vingut mòltas vegadas
l' esperança á dar-me cor.

Forsada del atractiu
ma fidelitat no pot
augmentar, si tu m' estimas,
ni minvar, si tu no 'm vols.

Si l' amor es cortesía,
la que tès me dòna cor,
que 'l lí de mas esperansas
será tal com penso jo.

Si per ablanir un pit
no hi ha com ferli favors,
te 'n dirè alguns que n' he fèt

á propòsit per axó.

Perque, si ho has reparat,
mès d' un cop y mès de dòs
m' he posat en el dilluns
del diumenge 'l vestit bó.

Que com sèmpre van plegats
la roba bona y l' amor,
he volgut al devant tèu
presentarme bèn compost.

No 't contarè las balladas,
ni las músicas tampoch,
que per causa tua he fèt,
perdènt la nit quant tu dorms.

No 't conto las alabansas
que de tu he dit á tothom,
que, encara que verdaderas;
d' alguns m' han fèt odiòs.

Teresa de Berrocal
me diguè, alabante jo;
tal pensa que adora un àngel,
y s' enamora d' un gós,

Perque porta molts adornos
y pot ser perruca y tot:
hermosuras manllevadas,
qu' enganyan al propi amor.

La desmentí; s' enfadá;
tinguí ab son cosí rahons;
me desafiá; y tu sabs
lo que fèrem éll y jo.

No 't estimo com se vulga,
ni 't vull alló per alló,
com si foses lo meu tracte,
que 'l meu intent es mes bó.

Bonas trabas té l' Iglesia,
que son llassos corredors;
posa tu 'l coll á l' argolla,
veurás com li poso jo.

Y si no, desde ara 't dich
y juro per tot lo mon,
de no anarmen d' estas serras
sense ferme religiós.

IGNASI PETIT.

BIBLIOGRAFÍA

IDILIS Y CANTS MISTICHS per MOSSEN JASCINTO
VERDAGUER (Barcelona, Llibrería d' Eussebi Riera.)

Sr. D. Angel Guimerá.

MOLT Senyor meu: en greu compromís me posaren les seues lletres, demanantme un article bibliogràfic de la bellíssima obreta qual títol acabo d' escriurer; pus si per una part, creyantme molt honrat per elles, no puch menys de desitjar correspondrer aquesta volta ab mos pobres conceptes que 'ls llegidors de sa il·lustrada Revista tenen ja un poch coneguts; per altra lo llibret de que 's tracta pertany á un genre de literatura, que ab tot y èsserme agradable, he mirat sempre resplandir en un cel molt alsat sobre les ales del meu ingeni. Per arribarhi y fins per guaytarlo de lluny, menester fora abrigar en lo cor alguna de les guspies del foch sagrat que engendra la bellesa ab maravellosa abundó per éll escampades y aytal escalfor certament la cova en lo fons del esperit humá lo vital alé del cristianisme; més pera que la crítica sia una veritat, quelcom de l' entusiasme que guía á son autor al traçar y executar sos plans artístichs no deu mancar al fidel observador que 'ls vulga jutjar ab imparcial criteri, y ningú gosará negar que no en tots los moments de la vida se presentan devant de les potencies los sentiments que la personalitat humana serva impresos en la seva naturalesa.

Per lo dit se compendrà fàcilment que les poesies que 'm posan avuy la mà á la ploma son d' aquella classe d' obres d' art qual crítica estimo més difícil, per rahó de compendrer les idees d' un mon que 'ls sentits no poden percébrer y la intuició racional sols ovirar per entre calitjoses boyres. Es cert que, al cercar les arrels de la vida espiritual, y escorcollant, per dirho aixís, los secrets més íntims del cor y de la pensa, tots los pensadors veritables han trovat sem-

pre una regió desconeguda al discurs humà, que 'l procehiment racional no ateny y únicament l' esguart del sentiment endevina; regió que constituheix lo tranzit de la ciencia humana, relativa y limitada, á la ciencia divina, absoluta é infinita. Per possehir, empero, la noció de lo que hi passa, se necessita una forsa de abstracció poch comuna entre 'ls homes, si és que la inspiració de dalt no aclareix sos misteris.

Aquesta inspiració tampoch tothom la sent, pus ab més rahó encara que 'l númen que tot concepte d' art suposa y que no será may patrimoni vulgar de la humanitat, l' amor de la bellesa divinal que 'l misticisme origina ó quant menys forma una de les seues fases, es un do gratuhit de certes ànimes privilegiades. Plató l' anomenava renimiscencia d' una vida anterior en que l' home en companyia estreta ab lo Bé sumo contemplava fit á fit les idees eternes; y suposava que la aspiració envers aquesta vida divina no es altra cosa que l' escencia del amor, que per una escala gradual s' aixeca desde les coses terrenes y mudables fins á les inmutables y absolutes. Y en un de sos immortals diálechs, quasi pressentint la veritat cristiana formulada per Ramon Lull, quan deya que l' amor de Deu es la mort del qui viu y la vida del qui mort, nos ofereix á Sócrates aconso- lant á sos amichs consirosos per la seva sentència, mostrantlos que la disolució dels llaços de la carn es lo medi segur y únich d' adquirir la sabiduría.

La doctrina cristiana no ha fet altra cosa que presentar ab més vivó y puresa, á la llum de la revelació positiva, tant sabies máximes del temps del paganisme, sempre que ab un fi práctic y moral, que no havia lograt concébrer la filosofia grega, recomana als deixebles de la Creu que morian á tot lo de aquí baix á fi de sentir ja en aquest mon les dolsures de la patria dels justos. Y aqui está, segons me sembla, la dificultat de la vida mística, y per conseqüencia lo mérit de l' art que, vencentla, canta les seues excelencies, embriagat pe 'ls perfums de les flors que 's crien en lo verger que conrean ànimes santes.

Si cregués convenient profundisar aquesta materia, fora precís exténdrem á parlar del verdader sol que les fa créixer y de la rosada que 'ls comana tanta gerdor y frescura; la gracia divina que comunica á les operacions humanes un valor sobre natural: més ni V. me pregava per aquest sentit al demanarme mon hùmil parer sobre les poesías de mon estimat amich, Mossen Jascinto Verdaguer, ni crech fora del cas, en les planes d' una Revista literaria, endinzarme més en los fonaments del art místich. Y aixís vajan les ratlles escrites com premisses d' una conseqüencia important; ço es, que 'm crech en lo dret d' afirmar que la poesia mística, per la excelsitut y transcendencia que li son propies, suposa en l' artista lo cultiu y exercici de les potencies més elevades del esperit, tant en la part de con-

cepció com en quant á la sentimental ó afectiva. Y d' açó 'n trach immediatament la conseqüència que, per estimar com es degut ses belleses, deu també la crítica posarse en determinades condicions d' elevació sobre les coses comunes de la vida humana.

No es aixó negar que en lo volum de Mossen Jacinto no hi haja molt que haurá fet sentir á tots los nombrosos lectors que 'l haurán á aquestes hores fullejat ab verdader delit; pus que es tant tendra la manera ab que expresa 'ls sentiments mes purs y delicats que á un cor enamorat de la bellesa sobrehumana inspira la contemplació dels misteris del amor diví, ab tanta dolsura pinta aquell afecte de l' ànima, que Sta. Teresa anomena *passió*, veyent á Deu presoner de sí mateixa; tanta espontaneitat aparentan profundos conceptes apresos per la ciencia mística després de afanyosos treballs de meditació solitaria, que, poch haurán obert ses planes, sens que 'l pler que á les primeres estançes los haurá embargat los sentits, llançant-los en un mon de celestials armonies, no 'ls haja acompanyat fins á la fi del llibre. Lo significat transcendent de 'ls Idilis y cants místichs de nostre ben volgut amich no salta als ulls de tothom, no pot negarse; seria, empero, tenir un esperit tancat á tota mena de gust literari no confessar que belleses com les que atresora son molt rares en los anals literaris; y concretant la qüestió al cicle de nostre renaixement, no dubto un moment en afirmar que devant del autor de l' Atlántida polsant la lira religiosa ab un alé digne dels millors místichs espanyols, restan completament obscurits felicíssims assatgs en aquest genre de literatura.

Aytal es mon judici formulat tant clarament com V. podia de mon carácter franch esperar-lo. Y no vull baxar ara á detalls, citant la facilitat de les rimes, ni la varietat de tons y fins de punts de vista ab que, sens may decáurer, canta del Infinit constantment la *bellesa increada—robadora del amor*, fonament del misticisme en la esfera artística, ni esmentar ses balades impregnades d' un ayre melancólich en que hi ressurta la música catalana santificada, si aixís pot dirse, per un crisma sagrat, ni recordar apassionades estrofes que, sens traslluir regust d' imitació, fan venir á la memoria lo dolcíssim S. Juan de la Creu y á la Teresa de Jesús fletxada pe'l *Caçador diví*, perque temeria, citant troçets saltats, esfullar ab ma barruera y profana toyes delicades que consenten la maravella, mas recusan, com tal volta massa llargament indicava ja, critiques de la rahó freda.

Vatx á posar punt, y no voldria dexarme al tinter una idea que en est moment sento que m' esperona. Pe'ls esperits enfonzats en la pols de la terra crech que tal volta fora un poch exagerat lo que acabo d' escriurer, que no obstant pot esser sia molt débil, si 's fa esment á que, al donar á l' estampa lo recull de ses poesies religioses Mossen Verdaguer, pensá sens dubte bastant en lo bon efecte moral

que devia produhir la seva lectura. Posada aixís la qüestió, de bona gana cedesch lo lloch á plomes mes autorisades que la meva, pensant ab tot que tal vegada haguera en aquest orde d' idees ab mes acert cumplert un compromís, que repetesch, consultant avans que mes forses mon deber de delicadesa, acabo de assatjar be ó mal —V. ho jutjará—tráurem de sobre. D. V. A. S. S.

q. s. m. b.

J. MASFERRER ARQUIMBAU.

Vich, 29 Juny, 1879.

NOVAS

han efectuat las eleccions pera la junta de govern de la societat *Lo Rat-penat* de Valencia, resultant nombrats los Srs. següents:

President honorari D. Vicens Boix; president D. Teodor Llorente; vice-presidents, D. Jascinto Labaila, D. Rafael Ferrer y Bigné; tesorero D. Agapito Cuevas; bibliotecari D. Joseph Olmos; Soci fundador D. Constantí Llombart; soci perpétuo D. Joseph de Orga, y vocals, D. Jacob Sales, D. Gaspar Thous, D. Víctor Iranzo, D. Vicens Noguera, D. Lluís Tramoyeres, D. Eduart Escalante, D. Antoni Milego y D. Vicens Galiana; Secretaris D. Ferran Reig y D. Manel Hernandez; president de la secció de literatura D. Félix Piscueta; president de la secció de música, D. Manel Penella; president de la secció de pintura y escultura, D. Ricart Franch y president de la secció de arqueología D. Balbino Andreu.

A aquesta junta que fou nombrada per unanimitat y que está composta tota ella de personas digníssimas envia *La Renaixensa* sa mes coral felicitació.

Lo número de la *Revue des langues romanes* corresponent al 2.ⁿ trimestre d'aquest any, conté, entre altres treballs notables, lo discurs sobre la llengua y literatura provensals que pronunciá en l'obertura de cátedra de llengua románica en la Facultat de lletras de Montpeller, lo professor Mr. Chabaneau.

Ha vist la llum á Vich un volum de poesías dels principals poetas d'aquell *esbart* ab lo títol de *La Garba montanyesa*.

En *El Tiempo* diari de Madrid del 15 de Juny hem llegit un extens article del erudit escriptor D. Francesch M.ª Tubino. Porta aquest per títol *Importancia del renacimiento literario de Cataluña, Baleares y Valencia* y está destinat á presentar en compendi tot lo renaixement de la literatura catalana en nostre sigle. Molts son los estudis que haurá fet lo apreciable escriptor de nostras lletras quan entremitj dels coneixements històrichs y atinadas consideracions de son article son escassíssimas las inexactituts y omissions que hi havem pogut descobrir. Per nostra part li agraphim las frases que dedica á aquesta revista per mes que estém lluny de mereixerlas.

Hauriam volgut publicar per complert en LA RENAIXENSA aquest

article; empero per mes que la falta d'espai nos ho impideixi, no volem privar á nostres lectors quan menos de las consideracions ab que 'l finalisa. Diu aixís lo Sr. Tubino:

«Se dirigeixen aquestas ratllas á cridar la atenció sobre un fet que certament mereix estudiarse. La creixent importancia de la bibliografia catalano-mallorquina-valenciana no consent ja que se la miri ab indiferencia. Judiquis com se vulga aqueix moviment intelectual; emiteixis sobre sas tendencias ó respecte de son pervenir la opinió que sembli mes adecuada y justa, mes reconegas que en Catalunya, especialment, las lletras, en quan se inspiran en lo sentiment provincial, constituheixen avuy una manifestació poderosa del esperit públich que seria inútil mirar ab menyspreu. Per lo contrari importa molt coneixerla punt per punt que al cap y al últim fills de Espanya son los que la promouen ab sos talents; y no estaria be que en tant que al extranger se li atribuheix lo degut valor los espanyols tant los de la capital com los de las demás provincias, duts de extranyas y funestas preocupacions pretenguessin fer cas omís de lo que, enalteix sense cap dubte, no sols á Catalunya sino també á tota la nacionalitat. Glorias son de Espanya las glorias catalanas, y 'ls que tants cops vessaren sa generosa sanch en defensa de la patria comuna, los que ab son geni emprenedor contribuheixen notablement, al desenrotllament de las ventatjas materials que la civilitat moderna presuposa, dret perfecte tenen á que 'ls demás espanyols, sens humillació propia reconegan en ells las bondats ab que 's distingeixen. Passaren aquells temps en que alguna regió de Espanya pogué esser considerada com sotmesa á l' altre. Germans tots ab iguals drets y ab las mateixas necessitats, confosos en lo propi desitj del progrés per las llums, hi ha que deixar en l'olvit tot lo que podria dividirnos sense que aquesta comunitat de sentiments fassi minvar en la part mes petita lo noble afecte que degan inspirar las cosas locals, que ab tolerat fonament s' ha repetit en Catalunya que l' amor de la provincia no perjudica, avans favoreix l' amor de la nacionalitat. Sense penetrar desde aquest lloch, en los problemas polítichs y administratius que naturalment se presentan devant del esperit, problemas que no son de nostra incumbencia, per rahons que fácilmente se comprenen, limitantnos com se adverteix al camp exclusiu de la literatura, desitjem que tant á Catalunya com fora d' ella, se fassi justicia al móvil que 'ns guia al escriure aquestas ratllas.

Nostre desitj es clar; volem que quants talents cultivan las lletras, lo mateix en aquella regió que en las islas Balears y en Valencia ocupin en lo palench de la civilitat espanyola actual lo lloch honorós que llegítimament los hi pertoca. Pera realisar nostre propósit no 'ns basta ni nostra perseverancia ni nostra diligencia; ni 'l coral entusiasme que per la idea sentim; necessitem algo de mes; algo molt preferent; l' ajuda moral dels mateixos catalans, que ab los dels mallorquins y valencians farà obvia, grata y fecunda nostra empresa.»

Aixís termina 'l Sr. Tubino son article y nosaltres que som los primers en agrahirli quan fa per Catalunya, li oferim la ajuda que demana pera dur avant sa missió. Poch valem pero aquest poch está consagrat al renaixement catalá y á ell que 's complau en exaltarlo.

Ha sigut denunciat nostre estimat colega *Lo diari catalá*. Desitjem ab tot lo cor la absolució.

Lo jurat pera 'l certámen del Colegi Mercantil se compondrá enguany de la distinguida poetisa Donya Dolors Moncerdá y dels Se-

nyors D. Frederich Soler, D. Jascinto Torres y Reyetó, D. Joseph Franquesa y Gomis y D. Artur Masriera.

S' han rebut 120 composicions, comprenenthi las obras d' art pera obter al certámen obert per *Lo Rat-penat* de Valencia y que tindrà lloch lo 24 del mes present.

Lo jove poeta gironí D. Pere de Palol ha publicat un tomo de poesías que encara que ab falta de experiencia revela en algunas ellas fresca inspiració.

La societat *Lo Rat-penat* de Valencia publicará dintre poch temps un periódich catalá baix la direcció de D. Félix Piscueta.

A Palma de Mallorca s' ha representat ab molt éxich per la companyia que dirigeix D. Gervasi Roca, lo celebrat drama de D. Frederich Soler, *Lo ferrer de tall*.

L' *Associació d' excursions catalana*, acaba de publicar en un tomet que 's trobará de venta en las principals llibrerías, la *vetllada literaria* donada per la mateixa en obsequi de D. Víctor Balaguer en sa última visita.

Conté treballs dels Srs. Roca y Florejachs, Pleyan de Porta, Guimerá, Arabía, Franquesa, Gallard, Fiter y Gras, á mes dels discursos dels Srs. Balaguer y Arabía, president de la Associació. Al fi del volum hi va una resumida noticia dels propósitos, treballs y desarrollo de l' Associació que 'l publica.

D. Eduard Aulés está acabant una comedia en un acte titulada *Cel rogent*, y en colaboració de D. Albert Llanas altre titulada *Una anada á Montserrat*.

L' *Associació catalanista d' excursions científicas* segueix fent preparatius pera la festa literaria qu' en obsequi del célebre poeta Vicens García, se celebrarà lo dia 2 de Setembre en lo poble de Vallfogona de Riucorp. Sabém que la Societat excursionista ha rebut la oferta de diferents premis pera 'l certámen literari y artístich que té projectat.

Lo Diari Catalá y *L' Escut de Catalunya* han ofert premi; *La Renaixensa* l' ha ofert també. Esperém del patriotisme dels altres periódichs catalans que voldrán contribuir á aquesta festa catalana.

Lo jurat literari se compon dels Srs. D. Frederich Soler, D. Felip Jascinto Sala, D. Joseph de Argullol, D. Francisco Maspons y D. Francesch Matheu.

Los premis que ofereix l' Ateneo de Sans per lo certámen que celebrarà lo 24 d' Agost son los següent

Un exemplar de la *Historia crítica de Cataluña*, al millor estudi crítich-histórich sobre 'l comptat de Barcelona.—Un altre de *La educacion de la Mujer*, al millor treball sobre 'l tema: «Medis de millorar las condicions morals y materials de la dona obrera á Catalunya.»—Una colecció d' obras científicas al millor treball sobre un punt de ciencias físich-naturals.—Una ploma de plata á la mellor memoria sobre *L' Ateneo, etimología d' aquesta paraula, y fases per que ha passat aquesta institució*.—Una ploma de plata, al millor estudi crítich-literari.—Brot de roure de plata, al millor cant épich,

sobre un punt de la historia de nostre Principat.—Pergamí de plata y ram de lloer del mateix metall, á la millor poesia sobre un fet históric, tradicions ó costums del plá del Llobregat.—Rosa de plata á la millor poesia en que 's canti la bellesa.—Pensament de plata á la millor poesia cantant lo martiri de Sant Bartomeu.—Clavell de plata á la millor poesia, tema libre.—Copa de plata, á la millor poesia festiva.—Brot alegóric de plata, á la millor poesia propia per posarse en música (á veus solas).—Rosella de plata, á la millor poesia bucólica.—Brot d' eura de plata, á la millor poesia d' estil popular.—Cuadro al oli de D. Joan Rabadá, al millor treball literari en prosa.—Escultura en terra cuyta de D. Joseph Campeny á la millor poesia amatoria.

Los treballs deurán ser enviats, com es de costum en altres certámens, fins al dia 8 de Agost á Sans carrer del Sant Crist 17, 1.^{or} ó á Barcelona, plassa del Pi, 2, 2.ⁿ

Forman lo Jurat los Srs. D. Joseph Saltor, D. Adolf Blanch, D. Damás Calvet, D. Joan Montserrat, D. Joseph Roca y Roca, D. Ramon Picó y D. Jaume Vall.

Fa alguns anys que morí completament desconegut en Sant Feliu del Pinyó un entussiasta escriptor catalá cual nom tenim avuy la major complacencia en donar á la publicitat. Se deya D. Ignasi Petit y 's conserva d' ell una traducció casi complerta del *Quijote*, una comedia en quatre actes titolada *Com mes pobres mes enginy*, y gran nombre de poesías, unas originals, altres traduhidas del llatí y del alemany. Habia ordenat y aumentat un diccionari de la rima y una gramática catalana que expressament pera ell y sos germans deixá escrit son pare. Totas aquestas obras inéditas están en poder del fill del ignorat escriptor lo jove y distingit metje D. Joseph Petit. En altre lloch publiquem una de sas poesías traducció del *Quijote*.

En *El Diluvio* del 8 del present hi hem vist traduhit encara que mutilat en algunas parts, l' article que baix lo títol de *Lo dich de la Campana*, publicá en nostra Revista D. Narcís Oller.

SUMARI

S. SANPERE Y MIQUEL.	Noticia sobre 'l moviment históric en la Balear menor.. . . .	1
EMILI VILANOVA.	Un dia trist.	10
RAMON ARABÍA SOLANAS.	Los Clubs Alpíns y las Asociacions d' excursions.	15
JOSEPH PUIGGARI Y RAMON SORIANO.	Sobre l' enderroch de Sant Pau del Camp.. . . .	29
FREDERICH SOLER.	L' ánima de N' Alvarez.	32
JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS.	Lo Rey á l' espasa.. . . .	36
IGNASI PETIT.	Cansó á Olalla.	39
J. MASFERRER ARQUIMBAU	Bibliografía.. . . .	41
	Novas.	45